

ZAMONAVIY TARBIYA TEXNOLOGIYALARI
KLASSIFIKATSIYASI

O'ktamova Nasibaxon Najimitdinxon qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti

Pedagogika fakulteti magistranti

e-mail: uktamovanasiba2@gmail.com

Tel: +998977581208

ORCID: 0009-0006-1427-4821

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada innovatsion tarbiya texnologiyalarining mazmuni, maqsadi va dolzarbligi yoritilgan. An'anaviy yondashuvlardan farqli o'laroq, innovatsion texnologiyalar shaxsga yo'naltirilganlik, interaktivlik, zamonaviy axborot vositalaridan foydalanish kabi jihatlari bilan ajralib turadi. Maqolada innovatsion texnologiyalar turlari — interaktiv, loyiha asosidagi, media, axborot-kommunikatsion, gamifikatsiya va reflektiv texnologiyalar misolida keng tahlil qilingan. Ushbu texnologiyalar orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik, axloqiy ong va mas'uliyatni shakllantirish imkoniyatlari ochib berilgan. Maqola yakunida innovatsion yondashuvlarning afzalliklari va amaliyotdagi qiyinchiliklari haqida xulosa berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion tarbiya, tarbiya texnologiyalari, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar, gamifikatsiya, loyiha asosida o'qitish, media tarbiya, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, tarbiyaviy jarayon, zamonaviy pedagogika.

ANNOTATION: *This article elucidates the content, purpose, and relevance of innovative educational technologies. Unlike traditional approaches, innovative technologies are distinguished by aspects such as personalized learning, interactivity, and the utilization of modern information tools. The article extensively analyzes various types of innovative technologies, including interactive, project-based, media, information and communication, gamification, and reflective technologies. These technologies are explored as means to foster independent thinking, social engagement, moral consciousness, and a sense of responsibility in students. The article concludes by discussing the advantages and practical challenges of implementing innovative approaches in education.*

Keywords: *innovative education, educational technologies, interactive methods, information and communication technologies, gamification, project-based learning, media education, personalized approach, educational process, modern pedagogy.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье раскрыты содержание, цель и актуальность инновационных воспитательных технологий. В отличие от традиционных подходов, инновационные технологии отличаются такими аспектами, как личностная ориентированность, интерактивность, использование современных информационных средств. В статье подробно анализируются виды инновационных технологий - интерактивные, проектные, медийные, информационно-коммуникационные, геймификационные и рефлексивные технологии. Раскрыты возможности формирования у учащихся самостоятельного мышления, социальной активности, нравственного сознания и ответственности посредством этих технологий. В заключение статьи представлены выводы о преимуществах и трудностях применения инновационных подходов на практике.*

Ключевые слова: *инновационное воспитание, воспитательные технологии, интерактивные методы, информационно-коммуникационные технологии, геймификация, проектное обучение, медиа-воспитание,*

личностно-ориентированный подход, воспитательный процесс, современная педагогика.

Tarbiya har qanday jamiyat taraqqiyotining asosi hisoblanadi. Inson kapitali va ijtimoiy ongini shakllantirishda tarbiyaning tutgan o'rnini beqiyosdir. Ayniqsa, XXI asrda ta'lim-tarbiya tizimiga bo'lgan yondashuvlar tubdan o'zgarib bormoqda. Globalizatsiya, raqamli texnologiyalar, axborot oqimi va yangi ijtimoiy tahdidlar zamonaviy tarbiyani yangicha texnologiyalar asosida yo'lga qo'yishni talab etmoqda. Shu boisdan, tarbiyaviy faoliyatni samarali tashkil etish uchun zamonaviy texnologiyalarning mohiyatini anglash, ularni tasniflash va amaliyotga tatbiq etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

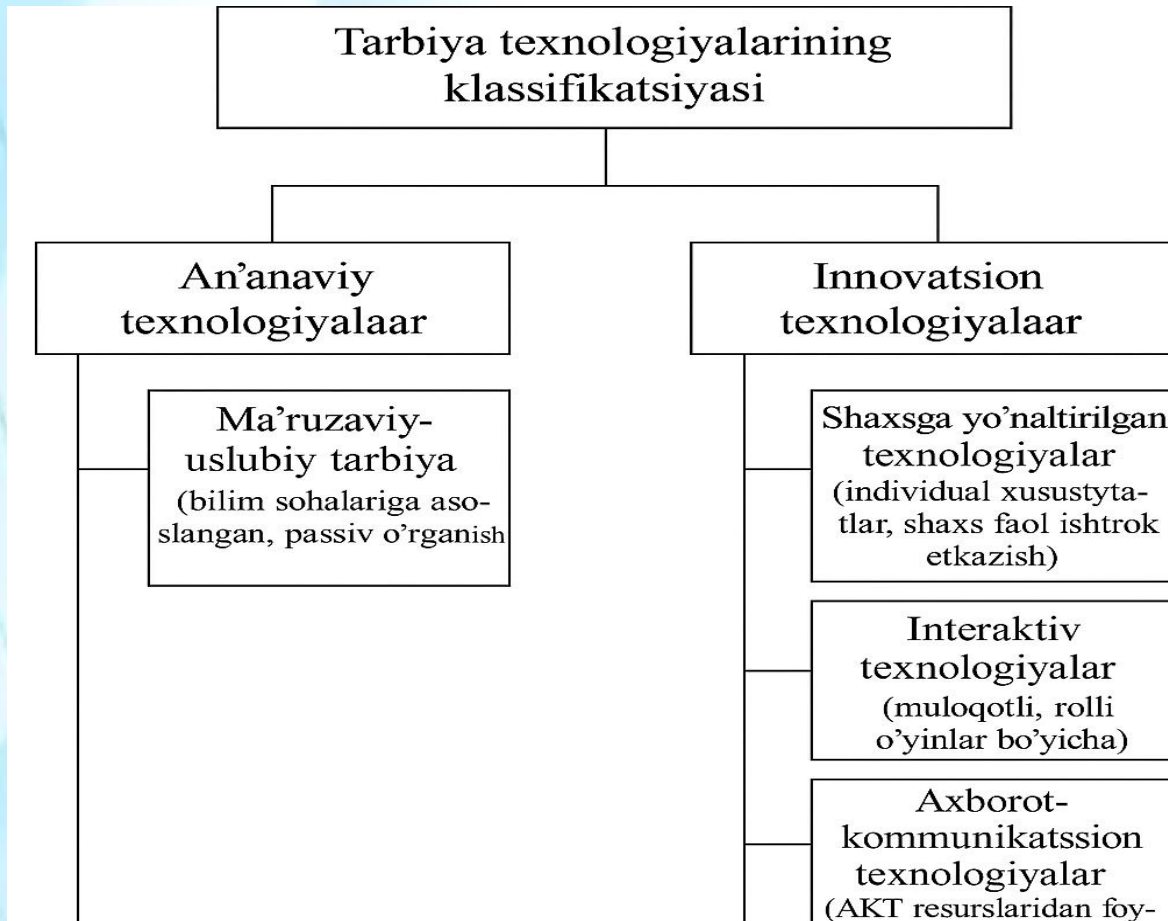
Texnologiya tushunchasi dastlab texnik fanlarga oid bo'lgan bo'lsa-da, keyinchalik u pedagogik faoliyatda ham qo'llanila boshlandi. Tarbiya texnologiyasi deganda, tarbiyaviy maqsadlarga erishish uchun mo'ljallangan, aniq maqsadga yo'naltirilgan, tizimli, bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan pedagogik faoliyat tushuniladi.

Zamonaviy tarbiya texnologiyalari esa an'anaviy uslublar bilan bir qatorda, yangi metodlar, interfaol yondashuvlar, raqamli vositalar va shaxsga yo'naltirilgan didaktik tamoyillarga asoslanadi. Ular o'quvchilarning erkin fikrlashi, o'z fikrini asoslab berishi, ijtimoiy faol bo'lishi va tanqidiy tafakkurini shakllantirishga xizmat qiladi.

Tarbiya texnologiyalarining ko'plab turlari mavjud bo'lib, ularni quyidagi mezonlar asosida tasniflash mumkin:

1. **Yondashuv xususiyatiga ko'ra:** an'anaviy va innovatsion texnologiyalar;
2. **Ishtirokchilarning faolligiga ko'ra:** passiv (ma'ruzaviy), interfaol (munozarali, rol o'yinli);
3. **Amalga oshirish shakliga ko'ra:** yakka tartibdagi, guruhli, ommaviy;
4. **Axborot vositalaridan foydalanish darajasiga ko'ra:** an'anaviy (og'zaki, kitobiy) va raqamli (multimedia, internet asosidagi);

5. **O'quvchi shaxsiga ta'sir doirasiga ko'ra:** bilish faoliyatiga yo'naltirilgan, hissiy-irodaviy, axloqiy-ijtimoiy faoliyatga yo'naltirilgan texnologiyalar.

An'anaviy tarbiya texnologiyalari — bu o'quv-tarbiya jarayonida uzoq yillar davomida shakllanib kelgan va hozirgi kungacha qo'llanilayotgan, klassik uslub va tamoyillarga tayangan pedagogik yondashuvlardir. Bu texnologiyalar asosan o'qituvchining yetakchilik mavqeini mustahkamlaydi, u markaziy figura sifatida talaba yoki o'quvchiga tayyor bilim, tushuncha, ko'nikma va qadriyatlarni yetkazadi. Tarbiyaviy faoliyatda an'anaviy yondashuvlar orqali intizom, itoatkorlik, milliy qadriyatlar va ijtimoiy me'yorlarga hurmat ruhida shakllanish maqsad qilinadi.

Asosiy xususiyatlari:

1. O'qituvchi markaziy rolni bajaradi.

O'quvchi yoki tarbiyalanuvchi bilim oluvchi, tinglovchi, kuzatuvchi sifatida ishtirok etadi. Bu yerda o'qituvchi bilim manbai, tarbiya subyekti sifatida faol, o'quvchi esa ko'proq passiv rolda bo'ladi.

2. Ma'ruzaviy va tushuntirish asosida qurilgan.

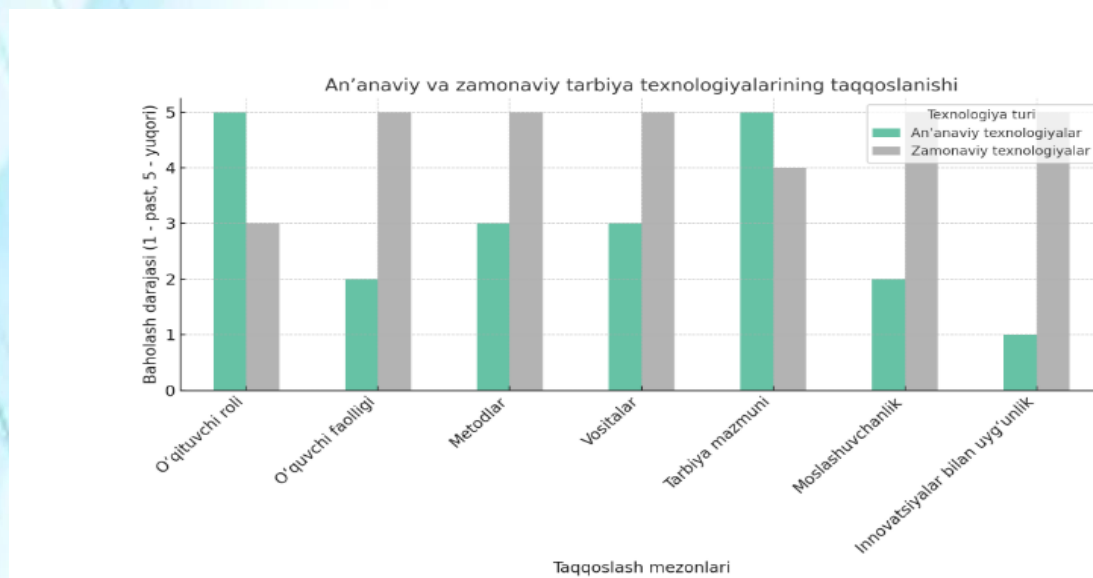
An'anaviy texnologiyalar ko'pincha og'zaki nutq orqali bilim va axloqiy qadriyatlarni yetkazishni nazarda tutadi. Bu usulda ma'ruzalar, targ'ibotlar, nasihatlar, o'gitlar asosiy vosita hisoblanadi.

3. Qayta ishlab chiqilgan ssenariylar yoki namunaviy ko'rsatmalar asosida amalga oshiriladi.

Masalan, ertaklar, xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanish, tarixiy shaxslar hayotini misol keltirish orqali axloqiy saboqlar beriladi.

4. Axloqiy va estetik qadriyatlarni shakllantirishga qaratilgan.

An'anaviy texnologiyalar orqali o'zbek xalqining urf-odatlarini, madaniy merosi, oila qadriyatlari, ota-ona, kattalarni hurmat qilish, mehnatsevarlik, sadoqat, halollik kabi fazilatlar shakllantiriladi.

Yuqoridagi diagramma an'anaviy va zamonaviy tarbiya texnologiyalarining asosiy mezonlar bo'yicha taqqosini ko'rsatadi:

MEZONLAR	AN'ANAVIY TEXNOLOGIYALAR	ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR
O'qituvchi roli	5 – yetakchi	3 – yo'naltiruvchi
O'quvchi faolligi	2 – passiv	5 – faol
Metodlar	3 – klassik	5 – interaktiv

MEZONLAR	AN'ANAVIY TEXNOLOGIYALAR	ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR
Vositalar	3 – an'anaviy vositalar	5 – AKT, media
Tarbiya mazmuni	5 – qadriyatga yo'naltirilgan	4 – ko'p yo'nalishli
Moslashuvchanlik	2 – past	5 – yuqori
Innovatsiyalar bilan uyg'unlik	1 – zaif	5 – to'liq mos

Zamonaviy ta'lim va tarbiya tizimining uzluksiz rivojlanishi, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning jadallashuvi, yosh avlodni yangi sharoitlarga mos tarzda tarbiyalash zarurati innovatsion tarbiya texnologiyalarini yaratish va amaliyotga joriy etishni taqozo etmoqda. Ushbu texnologiyalar an'anaviy uslublarni takomillashtirish, tarbiya jarayonini samarador, individual va interaktiv shaklda tashkil qilishga yo'naltirilgan.

Innovatsion texnologiyalar deganda o'quvchi yoki talabani tarbiya jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradigan, ularning mustaqil fikrlashi, ijtimoiy faolligi, axloqiy pozitsiyasi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradigan ilg'or, zamonaviy metodlar va yondashuvlar tushuniladi.

Innovatsion tarbiya texnologiyalarining turlari:

TEXNOLOGIYA TURI	TAVSIFI
Interaktiv texnologiyalar	"Aqliy hujum", "Baliq suyaklari", "Venn diagrammasi", rolli o'yinlar, muammoli savollar orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishiladi.
Loyiha asosida tarbiya	O'quvchilar mustaqil yoki jamoda dolzarb ijtimoiy, madaniy muammolar yuzasidan tadqiqot o'tkazadi va taqdimot qiladi.

TEKNOLOGIYA TURI	TAVSIFI
Media-tarbiyaviy texnologiyalar	Kinoforumlar, axloqiy tahlilga asoslangan film va video ko'rsatuvlar, YouTube, podkast, ijtimoiy tarmoqlardagi ijobiy kontentlardan foydalaniladi.
Axborot texnologiyalariga asoslangan tarbiya	Multimedia taqdimotlar, veb-questlar, sun'iy intellekt ilovalari, virtual makonlarda axloqiy vaziyatlar tahlili orqali tarbiya tashkil qilinadi.
Gamifikatsiya asosidagi tarbiya	O'yin elementlari: ball to'plash, rag'batlar, reyting tizimi orqali ijtimoiy faollik va mas'uliyat uyg'otiladi.
Reflektiv tarbiya texnologiyasi	Shaxsiy fikr bildirish, muhokama, kundalik yuritish, tarbiyaviy esselar yozish orqali axloqiy o'sishga erishiladi.

Innovatsion tarbiya texnologiyalari bugungi kunda o'quvchilarni nafaqat bilimli, balki axloqli, ijtimoiy mas'uliyatli, madaniyatli, tolerant shaxs qilib tarbiyalashda asosiy vositaga aylanmoqda. Bu texnologiyalar o'quvchi shaxsini markazga qo'yadi, ularni hayotga tayyorlaydi, jamiyat ehtiyojlariga mos ijtimoiy ong va qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy tarbiya texnologiyalarini tasniflash, ularning har bir turini o'z o'rnida qo'llash orqali tarbiyaviy faoliyatda yuqori natijalarga erishish mumkin. Har bir tarbiyachi o'z faoliyatida innovatsion yondashuvlardan foydalanib, o'quvchilarni nafaqat bilimli, balki axloqli, ijtimoiy mas'uliyatli, vatanparvar shaxs etib tarbiyalash yo'lida harakat qilishi zarur.

Shu sababli, tarbiyaviy texnologiyalarni chuqur o'rganish, ularni amaliyotga moslab ishlab chiqish, shuningdek, pedagoglar malakasini doimiy oshirib borish hozirgi davr talabi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaeva, G. (2020). *Zamonaviy tarbiya texnologiyalari va ularning samaradorligi*. Toshkent: O'qituvchi.

2. Mirzaev, Sh. (2018). Tarbiya jarayonida innovatsion texnologiyalarning o'rni. *Pedagogika va psixologiya*, 4(12), 45-53.
3. Karimova, N. (2019). *Ta'lim va tarbiyada yangi yondashuvlar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Qodirov, B. (2021). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. *Ta'lim olami*, 3(8), 77-85.
5. Ergashev, D. (2017). Rivojlanayotgan mamlakatlarda tarbiya jarayonida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish. *Ilmiy maqolalar to'plami*, 2, 102-109.
6. Sultonov, M., & Rasulova, L. (2022). Pedagogik texnologiyalar klassifikatsiyasi va tasnifi. *Xalq ta'limi*, 5(1), 34-41.
7. UNESCO (2019). *Innovative pedagogies for effective teaching and learning*. Paris: UNESCO Publishing.
8. Salimov, J. (2020). *Zamonaviy tarbiya texnologiyalari va ularning pedagogik ahamiyati*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
9. Tolipov, A. (2016). Tarbiyadagi interaktiv metodlar va ularning samaradorligi. *Pedagogik tahlil*, 7(3), 21-28.
10. Islomova, F. (2021). Ta'lim va tarbiyada axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli. *Innovatsion ta'lim texnologiyalari*, 4(10), 56-64.